

Middeleeuws

Schaken in de Franse middeleeuwse literatuur is de titel van een afstudeerscriptie van Jan Daems (44) uit Rotterdam-Meerssen. Hij is leraar Frans aan het Eurocollege in Maastricht, een scholengemeenschap voor mavo, havo en vwo. Voor zijn opleiding voor de bevoegdheid eerste graad maakte hij een scriptie. Waar die over moest gaan, was voor Jan Daems snel duidelijk. Hij schaakt bij de vereniging SjaakMat, waarvan hij tevens voorzitter is. Zijn beroep - de Franse taal - en zijn hobby - schaken - brachten hem op het onderwerp *Schaken in de Franse middeleeuwse literatuur*. Stad en land reisde hij af om de nodige informatie bijeen te schrapen. Daems is tijdens het neuzen in de Franse literatuur in de jaren 1100-1500 allerlei bijzonderheden tegengekomen die hij heeft verwerkt in een werkstuk van zestig A4-tjes. Hij ontdekte bijvoorbeeld welke rol de kerk in die tijd heeft gespeeld. De kerk heeft het schaken ooit verboden. Een van de redenen daarvan is dat in het schaakspel een pion, als die de achterste lijn haalt, kan promoveren tot koningin. En dat kon natuurlijk niet, vond de kerk, want dan zou de koning twee koninginnen hebben en dat is je reinste bigamie! Schaken was in de middeleeuwen de favoriete hobby van de edelen, het hoorde bij de vaardigheden van een ridder, net als bijvoorbeeld boogschieten, paardrijden of zwaardvechten. Ook was het een soort status: als je kon schaken, steeg je in aanzien. In de literatuur komt het vaak naar voren als een bewijs van wijsheid. Soms ging het er minder vredig aan toe achter de borden. Ooit waren schaakpartijen zelfs letterlijk een strijd op leven en dood. Vooraf werd bepaald dat de verliezer onthoofd zou worden en er staan in de literatuur gevallen beschreven dat men na afloop van een partij vingerkootjes, vingers of hele armen miste. Het verhaal *Huon de Bordeaux*

gaat over een heidense koning die zijn dochter met Huon laat schaken. Wint Huon, dan krijgt hij honderd pond en de dochter voor een nacht. Verliest hij, dan wordt hij een kopje kleiner gemaakt. Als de dochter aan de winnende hand is en de doodsangst op het gezicht van Huon ziet, wordt ze verliefd. Ze zorgt er voor dat ze de partij verliest. Zodoende blijft Huon gespaard. Als dank daarvoor weigert Huon ridderlijk de inzet.

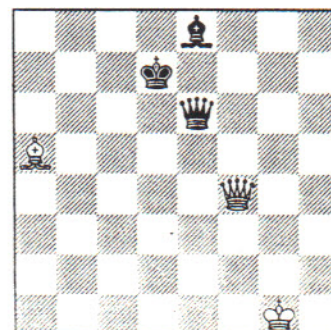
Een opname uit de scriptie: een schaakstuk uit vroeger tijden.

Receptie: na al deze wonderlijke middeleeuwse avonturen, terug naar Limburg anno 1996. SV Schaesberg houdt zaterdag vanaf 18.00 uur receptie in clublokaal Streeperkruis aan de Streeperstraat. Schaesberg heeft dubbel feest: de vereniging bestaat zestig jaar en wordt gehuldigd als Limburgse schaakclub van het seizoen 1995-1996.

Probleem van de week: een probleem voor beginners: wit geeft mat in één zet (oplossing volgt volgende week).

Levensles

Schaken - een levensles. Onder die kop heeft bisschop mgr. Frans Wiertz een voorwoord geschreven in het jubileumboek van SV Schaesberg. Deze club heeft dit vorige week uitgegeven ter gelegenheid van het zestigjarig bestaansfeest. De bisschop is zelf geen schaker, maar weet er voldoende van om te concluderen dat het schaken ons veel kan leren over het menselijk leven, zo schrijft hij. De bisschop trekt enkele aardige vergelijkingen. Ik ben zo vrij om er daar enkele uit te plukken. Zoals deze: 'Ieder van ons is als een schaakstuk en onze aardse levensweg is te vergelijken met het schaakbord, waarop ons slechts een beperkte ruimte en bewegingsvrijheid is toegemeten. Weliswaar heeft de een misschien wat meer mogelijkheden dan de ander, maar de ander kan vaak aanvullen wat die ene nu juist tekort komt, zoals de typische sprongen van het paard nu eenmaal niet gemaakt kunnen worden door de dame en soms toch van beslissende betekenis kunnen zijn. Bovendien is het juist de kracht van het spel om de beschikbare stukken elkaar zoveel mogelijk te laten ondersteunen. In ons leven is samenwerking en onderlinge steun het beste wapen om ons te beschermen tegen het kwaad en alle tegenstand te overwinnen. Vanaf de erfzonde probeert het kwaad ons schaakmat te zetten.' Wiertz trekt nog een andere vergelijking: het offer. 'In het schaakspel wordt soms een stuk geofferd om een betere positie te krijgen en de stelling van de tegenstander zodanig te verzwakken dat hij moet opgeven. Voor ons menselijk leven is dat 'offer' natuurlijk het Offer van Christus. Zijn levensoffer aan het kruis heeft ons niet alleen in een sterkere positie gebracht, maar schenkt ons ook de zekere overwinning.'

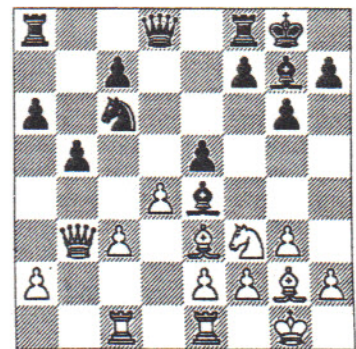
De 16-jarige Rudi Schreurs, lid

van Gess, speelde in Sittard in een simultaan remise tegen damesgrootmeester Peng Zhao Qin. Hij ging puur voor de gezelligheid en dacht in de verste verte niet aan remise of winst. Normaal gesproken zou hem dat ook niet kunnen lukken. Maar: de wonderen zijn de wereld nog niet uit, want Rudi behaalde remise. Hier de partij:

Peng Zhao Qin - Rudi Schreurs

1. c4 Pf6 2. Pc3 g6 3. g3 d5 4. cxd5 Pxd5 5. Lg2 Pxc3 6. bxc3 Lg7 7. Pf3 0-0 8. 0-0 Pc6 9. d4 Lf5 10. Tfe1 Le4 11. Le3 e5 12. Tc1 b5 13. Db3 a6

Remise op voorstel van zwart.

Peng Zhao Qin (28) komt oorspronkelijk uit China. Zij woont in Rotterdam in een flatje vlakbij de Maashaven, samen met Eric van der Schilden die ook bekend is in de schaakwereld. Peng Zhao Qin is beroepsschaakster. Zij zit dicht bij de wereldtop bij de vrouwen. Ze is zeer ambitieus. Ze verliet China omdat ze zich daar niet meer kon ontwikkelen als schaakster. Ik sprak haar ongeveer een half jaar geleden uitgebreid. Ze vertelde toen dat ze geen goed verliezer is. Ze voelt zich na een nederlaag een paar dagen niet happy. Ze liet me kennismaken met het Chinees schaak. Dit is een in China zeer populaire denksport die enigszins met 'ons' schaak vergelijkbaar is. Je hebt bij Chinees schaak óók een koning, torens, pionnen, paarden en lopers en je moet ook proberen de tegenstander mat te zetten. Er is een belangrijk verschil: in het midden van het bord heb je een soort 'rivier' waar je niet overheen mag.

Oplossing vorige week: Dc7.

Rode Duivel

Oscar Lemmers (24) uit Venray speelt zowel in de Nederlandse als de Belgische competitie. In Nederland speelt hij voor ESGOO uit Enschede, uitkomend in de op één na hoogste klasse. In België speelt hij voor KGSRL Gent in de hoogste klasse. Een Nederlandse leeuw dus die het ook bij de Rode Duivels goed doet. Afgelopen zaterdag speelde Lemmers voor de Nederlandse competitie met ESGOO tegen de vereniging Euwe in Amsterdam. Lemmers speelde duivels goed en de leeuw scheurde zijn prooi in 24 zetten aan flarden.

Wit: Eddy Hartmans (elo 2142)
Zwart: Oscar Lemmers (2360)
(commentaar van Lemmers)

1. d4 c5 2. Pf3 cxd4 3. Pxd4 d5
4. c4 e5 5. Pf3 d4

(wit moet nu het zwarte centrum aantasten met 6. e3)

6. g3 Pc6 7. Lg2 Lb4+
(7... e4 ziet er aantrekkelijk uit, maar ik zag niet zo snel hoe het verder zou moeten gaan na bijvoorbeeld 8. Pfd2 e3 9. fxe3 dxe3 10. Pf1. 7..Lb4+ verstoort de witte ontwikkeling: wit wil eigenlijk 8. Ld2 spelen, maar na 8...e4 moet het paard wel naar hele vreemde velden, want 9. Lxb4 exf3 verliest een stuk)

8. Pfd2 a5

(anders speelt wit a3 en b4)

9. 0-0 f5 10. Pa3 Pf6 11. Pb5
(misschien is het beter om 11. Pc2 te spelen, met het idee a3, Tb1, b4. Het paard doet niet zoveel op b5)

11...0-0

12. a3 Le7 (natuurlijk had ik liever 12...Lc5 gespeeld, om pion d4 nog een extra steuntje in de rug te geven, maar na 13. Pb3 Le7 kan wit het zwarte centrum aantasten met 14. f4)
13. Dc2 Le6 14. b3 Db6 15. Lb2 Tad8 16. Tad1 Lc5

17. h3 (want Pg4 begon lastig te worden)

17... e4 18. Dc1 (zwart staat hier natuurlijk fantastisch, maar hoe moet hij verder gaan? Volgens 'de boekjes' zou je een zwak punt in de vijandelijke stelling moeten vinden, en daar dan op gaan spelen. Het leek me dat e2 dit zwakke

punt was)

18...Lf7 19. Da1 Lh5

20. g4 (dit is natuurlijk zelfmoord. Alle witte stukken staan passief, alle zwarte stukken staan actief en wit gaat zijn eigen koningsstelling openen! Dat kan niet goed gaan.

Maar wit had toch al problemen: 20. Tfe1 d3 20. Tde1 d3 21. exd3 Txd3 en er dreigt zowel 22...Txd2 als 22...Txg3)

20....fxg4 21. Pxe4 gxh3

22. Lf3 (dit is niet goed, maar het was toch al voorbij: de loper staat aangevallen en pion e2 ook, dus wit zou zich op iets als 22. Pxf6+ Txf6 23. Ld5+ Txd5 24. cxd5 Tg6+ 25. Kh1 Lxe2 moeten inlaten, maar dat wint ook voor zwart)

22...Lxf3 23. exf3 Pxe4

24. fxe4 Pe5 (maakt een einde aan de partij. Er dreigt

25...Dg6+, en zowel 25. Kh1

Dg6 (dreigt mat op g2 en valt e4 aan) als 25. Kh2 Dg6 26. Tg1 Txf2+ zijn hopeloos. Verder

loopt ook 25. f4 mat: 25..Dg6+

26. Kf2 d3+ enz. De reden dat

wit verloor, was dat hij het

zwarte centrum ongemoeid

liet. Dit centrum nam alle

ruimte van de witte stukken

weg, zodat wit langzaam stikte.

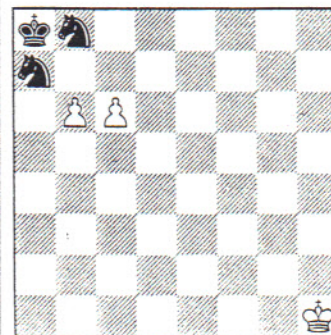
Hij had bijvoorbeeld met 6.

e3 de boel moeten aantasten).

Wit geeft het op: 0-1.

Toernooibulletin: Schaakvereniging Schaesberg die in augustus / september de persoonlijke kampioenschappen van Limburg heeft georganiseerd, heeft een toernooibulletin uitgebracht van de kampioenschappen. Het geeft een overzicht van de partijen uit het toernooi. Frits Esser, Cor Robertsen en Hub Gerets besteedden er veel werk aan.

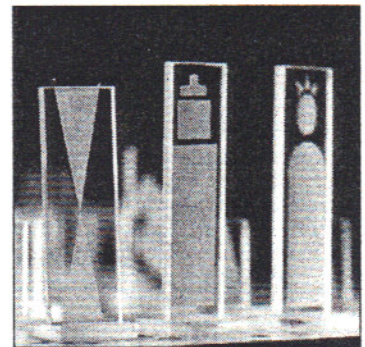
Probleem van de week: wit geeft mat in één zet (zie diagram). Oplossing volgende week.

In trefcentrum De Donderie in Roermond beginnen vrijdag de Limburgse jeugdkampioenschappen met zo'n negentig spelers. Er wordt geschaakt op vier opeenvolgende dagen. De Roermondse vereniging 't Pionneke geeft met de organisatie van dit evenement (in samenwerking met de Limburgse bond en Wijkraad Donderberg) extra cachet aan het zeventigjarig bestaansfeest. De prijsuitreiking is op maandag 30 december om 17.00 uur. Eén van de sterkste deelnemers is Ivan Utama (19) van 't Pionneke. Hier een partij die hij onlangs speelde tijdens het Internationaal Jeugdtoernooi Limburg in Stein.

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Pd2 Pf6 4.e5
Pfd7 5.Pgf3 c5 6.c3 Pc6 7.Ld3
cxd4 8.cxd4 Db6 9.0-0 Pxd4
10.Pxd4 Dxd4 11.Pf3 Db6
12.Da4 Db4 13.Dc2 Dc5 14.Da4
Db4 15.Dc2 Pc5 16.Ld2 Da4
17.b3 Dd7 18.Tac1 Pxd3
19.Dxd3 Le7 20.Tc2 0-0 21.Tfc1
Dd8 22.Pd4 Ld7 23.Pb5 Lc6
24.Pd4 Ld7 25.Pb5 Lc6 26.Pd4
Dc7 27. Lf4 Tac8 28. Pb5 Db8
29. Pd6 Lxd6 30. exd6 Ld7 31.
Tc7 Lc6 32. Te7 Tce8 33. Dg3
Dd8 34. Le5 g6 35. Dh4 Txe7 (1-
0)

daar gebruik van te maken. De schooljeugd kan onder leiding van een leerkracht naar de film. Vele scholen hebben dit reeds gedaan en waren zo enthousiast dat vervolgens werd besloten om schaakles te (laten) geven op school.

Er zijn de meest fraaie uitvoeringen denkbaar van schaakstukken. Zo heeft Hermine van der Does (32) uit Amsterdam een glazen schaakspel gemaakt (zie foto).

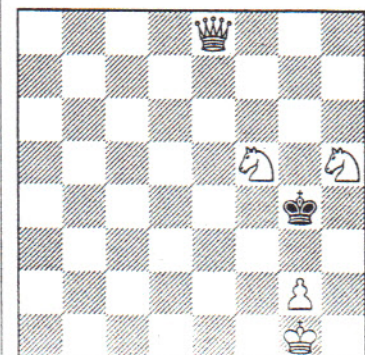

(foto Bas Beekhuizen)

Nieuwste loot aan de stam is Meerlo. In café Ald Meerlo schaakt sinds kort elke maandagavond een groep. Ook in Meijel wordt nu gewerkt aan de oprichting van een club.

Oplossing vorige week: b7.

Probleem van de week: wit geeft mat in één zet (zie diagram). Oplossing volgende week.

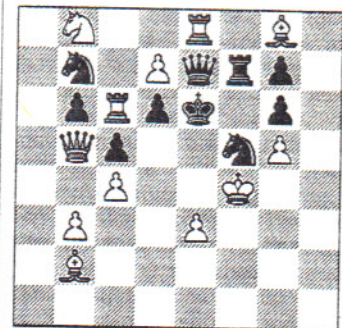
Mekka

Freek van den Brink (30) uit Maastricht is secretaris van de Stichting Vrienden van Ströbeck. Ströbeck is een dorp van 1200 inwoners vlakbij Halberstadt in het voormalige Oost-Duitsland. Volgens de overlevering werd het schaken in 1011 in Ströbeck geïntroduceerd. Keizer Heinrich II belastte de bisschop van Halberstadt met de bewaking van een verslagen Slavische vorst. De bisschop zette de vorst gevangen in de wachttorens van Ströbeck en liet hem door de boeren van het dorp bewaken. Uit verveling sneed de vorst uit hout een schaakspel. Vervolgens leerde hij het edele spel aan de boeren. Ströbeck heeft nu al eeuwenlang een grootse schaakhistorie. Een driehonderd jaar oude traditie is bijvoorbeeld het schaakspel met levende stukken. Elk jaar in mei wordt een partij gespeeld op het dorpsplein op een groot marmeren bord. De stukken worden vertolkt door leerlingen van de plaatselijke school die genoemd is naar de vroegere kampioen Lasker. Iedereen in het dorp kan schaken, hetgeen mede komt doordat schaken op school al sinds mensenheugenis een verplicht vak is. Ströbeck is een mekka voor schakers. Het is een bezienswaardigheid. Veel gevels zijn getooid met schaakborden. In *Gasthof zum Schachspiel* aan de *Platz zum Schachspiel* wordt elk jaar een toernooi gehouden. Naast de schaaktoren, waar het ooit allemaal begon, ligt een schaakmuseum. De partij *Wahrung und Pflege der Schachtradition* werd bij de laatste lokale verkiezingen zelfs de grootste partij. Freek van den Brink en zijn stichting ondersteunen het in stand houden van de eeuwenoude schaaktraditie. Ströbeck is een sprookje dat echt bestaat.

★
Bijna negentig jeugdspelers en speelsters hebben tussen Kerst en Nieuwjaar, vier dagen op rij, meegedaan aan de Limburgse kampioenschappen in Roermond. We komen daar in deze rubriek nog op terug.

Hier alvast een partij tussen Erwin Rossen (Hoensbroek/ME) en Joost Heltzel ('t Pionneke Roermond) in de categorie tot en met zestien jaar. Joost werd in deze groep kampioen.

Erwin Rossen - Joost Heltzel (commentaar: Joost Heltzel)
1. e4 e6 2. d4 d5 3. Pd2 Pf6 4. e5 Pfd7 5. Pe2, c5 6. c3 Pc6 7. Pf3 Le7 8. Pg3 Da5 9. Le3 cxd4 10. Lxd4 (gedwongen, want wit's c-pion staat gepend en bovendien stond de pion op e5 tweemaal aangevallen)
10.... Pxd4 11. Dxd4 Db6 (zwart biedt dameruïl aan omdat hij in het bezit is van het loperpaar)
12. Dxb6 Pxb6 13. Ld3 (eigenlijk was ik banger voor Lb5+)
13.... Ld7 14. Pd4 Pc4 15. Lxc4 (gedwongen door de dubbele aanval op de pionnen b2 en e5 staat wit nu ook zijn tweede loper af)
15.... dxc4 16. Pe4 (met remiseaanbod)
16.... f5 17. Pd2 Tc8 18. Tf1 (beter is f4)
18.... g5 19. Td1? (dit betekent pionverlies. Wellicht was g3, Tc5, f4 beter geweest)
19.... Tc5! 20. Pe2! (Txe5, Pxc4) b5! 21. Pf3, g4 22. Pfd4 Txe5 23. Kd2 Td5 24. Kc1 e5 25. Pc2 Txd1+ 26. Txd1 Le6 27. Pe3 Lg5 28. Kc2? (nu verliest wit materiaal) 28.... f4! 29. Pd5 Lf5+ (wit geeft het op, want op zowel Kc1 als Kd2 volgt f3+ met stukwinst)

★
Tijdens het toernooi voor zestallen, vorige maand in Tegelen, werd de deelnemers een door Geert Hovens gecomponeerd probleem voorgeschoteld waar men tussen de partijen door het hoofd over kon breken. Ziet u de sleutelzet (zie diagram)? De oplossing volgt volgende week. U vindt deze rubriek vanaf volgende week voortaan elke woensdag op pagina 2.
Oplossing vorige week: Dg6.